

**COVID – 19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİNİN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ UZAKTAN
EĞİTİME YÖNELİK STRATEJİLERİNE VE ÖĞRENME DENEYİMLERİNE
İLİŞKİN ALGI DÜZEYLERİ**

Elgiz YILMAZ ALTUNTAŞ*, Mirey BAŞARAN, Buket ÖZEKE***,
Hilal YILMAZ******

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 12.08.2020

Makale Kabul Tarihi: 09.09.2020

* Doç. Dr.

Galatasaray Üniversitesi İletişim
Fakültesi, elyilmaz@gsu.edu.tr,
ORCID NO: 0000-0002-3486-1701.

** Galatasaray Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Stratejik İletişim
Yönetimi Tezli YL öğrencisi,
mireybasaran95@gmail.com,
ORCID NO: 0000-0002-1792-4600.

*** Galatasaray Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Stratejik İletişim
Yönetimi Tezli YL öğrencisi,
buketfozeke@gmail.com,
ORCID NO: 0000-0002-2952-6765.

**** Galatasaray Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Stratejik İletişim
Yönetimi Tezli YL öğrencisi,
ylmzhilal.hy@gmail.com,
ORCID NO: 0000-0001-5955-3206.

Atıf: Altuntaş, E.Y., Başaran, M.,
Özeke, B. ve Yılmaz, H. (2020).
COVID – 19 Pandemisi Sürecinde
Üniversite Öğrencilerinin Yükseköğre-
tim Kurumlarının Uzaktan Eğitime
Yönelik Stratejilerine ve Öğrenme
Deneyimlerine İlişkin Algı Düzeyleri.
*Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam
Çalışmaları Dergisi*, 3(2) 8-23.

Özet

Aralık 2019’da, Çin’in Hubei eyaletindeki Wuhan şehrinde, nedeni bilinmeyen, tedaviye dirençli pnömöni olguları ile ortaya çıkan ve hızla yayılarak pandemiye neden olan yeni koronavirüsün 11 Mart 2020 tarihinde ülkemizde de resmi olarak saptanmasının ardından olgu sayısı artmıştır. Hasta sayısındaki hızlı artış, hekimlerimizin bir yandan etkilenen hastalara müdahale ederken diğer yandan toplumu ve kendilerini korumayı öğrenmelerini gerektirmiştir. Hastalığın viral ve bulaşıcı olduğunun anlaşılması pandemiye dönüşmesiyle dünya üzerinde birçok ülkede giderek artan oranda sosyal izolasyon ve karantina tedbirlerine başvurulmuştur. Sosyo-ekonomik ve kültürel açılardan küresel çapta krize neden olan pandemi nedeniyle 2019-2020 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde tüm eğitim kurumlarında öğretim uzaktan eğitim aracılığıyla yürütülmeye başlandı. Bu çalışmamızda COVID-19 pandemisi sürecinde çeşitli uzaktan eğitim platformları aracılığı ile öğrenimlerine devam eden Türkiye’de hizmet veren devlet ve vakıf üniversitelerinin öğrencilerinin öğrenim deneyimlerine ilişkin algı düzeylerinin saptanması amaçlanmıştır. Niceliksel bir yöntem olan çevrimiçi anket kullanılarak 180 katılımcıya ulaşılan çalışmamızda sorular Ng (Ng, 2012) tarafından geliştirilen “Dijital Okuryazarlık Ölçeği” ve ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması olan “Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe’ye Uyarlama Çalışması” (Hamutoğlu, vd., 2017) kullanılarak hazırlanmıştır. Elde ettiğimiz bulgular; uzaktan eğitim sürecinin öğrenciler arasındaki sosyal ilişkilere katkı sağlamadığını, ancak teknik açıdan becerilerini artırarak sürece uyum sağladıklarını kolaylaştırdığını ve öğrencilerin kurumlarının sundukları uzaktan eğitim platformlarından memnun olduklarını ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: COVID-19, Uzaktan Eğitim, Yükseköğretim Kurumları, Algı Düzeyi.

PERCEPTION LEVELS OF UNIVERSITY STUDENTS ABOUT REMOTE LEARNING STRATEGIES AND LEARNING EXPERIENCES IN THE COVID-19 PANDEMIC PROCESS

Abstract

In December 2019, in Wuhan city of China, the number of cases increased after the official detection of the new coronavirus, which emerged with pneumonia cases and caused pandemic by spreading rapidly, on March 11, 2020. With the understanding that the disease is viral and contagious, it has turned into a pandemic, social isolation and quarantine measures have been applied in many countries around the world. Due to the pandemic that caused a global crisis, education in all institutions started to be carried out through distance education in 2019-2020 academic year. This study aimed to determine the level of perception regarding the learning experience of university students in Turkey whom continued their education through remote training platforms. We reached 180 participants using an online questionnaire with the questions adapted from “Digital Literacy Scale” developed by Ng (Ng, 2012) and “Digital Literacy Scale: Adaptation Study to Turkish” (Hamutoğlu, et al., 2017). Our findings have revealed that the remote education does not contribute to the social relations between students, but it increases their technical skills and makes it easier for them to adapt to the process and that students are satisfied with the distance education platforms offered by their institutions.

Keywords: COVID-19, Remote Learning, Universities, Perception Level.

EXTENDED SUMMARY

In December 2019, in Wuhan city of China, the number of cases increased after the official detection of the new coronavirus, which emerged with pneumonia cases and caused pandemic by spreading rapidly, on March 11, 2020. With the understanding that the disease is viral and contagious, it has turned into a pandemic, social isolation and quarantine measures have been applied in many countries around the world. Due to the pandemic that caused a global crisis, education in all institutions started to be carried out through distance education in 2019-2020 academic year. The fact that the training will be held online has made the concept of digital literacy gain importance. Diversity is observed in terms of efficiency, effectiveness and quality of education. At this point, in order to make an empirical observation, some titles were determined in this study. Topics such as distance education, technology literacy, learning types are the chosen fields. In order to include the student profiles affected by the process, the survey questions were prepared on a large scale accordingly. The fact that not all educational institutions use the same online platforms, and their use of different exam and course techniques are among the other topics of interest in the research. This situation is also valid for lecturers. A lecturer competent in physical education may fail in the online education process. The age factor and competence on technological equipment stand out as determining factors for lecturers in the online education process. For this reason, universities are separated as state, foundation and private in the survey. This study aimed to determine the level of perception regarding the learning experience of university students in Turkey whom continued their education through remote training platforms. We reached 180 participants using an

online questionnaire with the questions adapted from “Digital Literacy Scale” developed by Ng (Ng, 2012) and “Digital Literacy Scale: Adaptation Study to Turkish” (Hamutoğlu, et al., 2017). This questionnaire is consisted of 60 questions in total. The questionnaire, which started with 13 demographic questions, continued with a group of 17 questions measuring 4 factors (attitude: 7, technique: 6, cognitive: 2, social: 2). The last 30 questions were intended to learn about whether students have limited access to the internet or technological equipment, internet access for distance education, devices, places, etc. whether the infrastructures are sufficient, whether the devices used in distance education (computer, phone, tablet) and programs (Zoom, Microsoft Teams, Skype, Cisco Webex, Adobe Connect, Google Meets, corporate-specific applications) have been used before, whether all these are effective. Our findings have revealed that the remote education does not contribute to the social relations between students, but it increases their technical skills and makes it easier for them to adapt to the process and that students are satisfied with the distance education platforms offered by their institutions. We also found that a relationship was significant between the academic department of university students, which is one of the hypotheses of the study, and the eligibility of this for distance education. In addition to this, our hypothesis that we were looking for a meaningful relationship between the desire to continue distance education after Covid-19 and the idea that distance education is efficient was neither confirmed nor decayed. Therefore, we can argue that although university students of our age are prone to technology, they have difficulty in a special experience such as distance education. Participants also supported these reflections by suggesting that there is a significant relationship between having difficulties in making presentations / homework in the digital environment and the effect of using learning systems in the online environment on performance. One of the striking findings of the study is; while it has been determined that students attending state and foundation universities are satisfied with the distance education provided by their institutions, this rate is low for private university students.

GİRİŞ

Yeni ve farklı bir virus olarak tanımlanan COVID-19’un Aralık 2019’dan beri seyir durumu ve hızına bakıldığında, salgının sadece tıbbi boyutla sınırla kalmayacağı, sosyokültürel, ekonomik, hukuki, eğitim, ulaşım, turizm, tarım, halk sağlığı boyutlarıyla da olumsuz etkiler yaratacağı tahmin edilmekte ve görülmektedir. İnsanlara bulaşma hızı yüksek olan COVID-19 pandemisi dünya genelinde kaygı yaratmıştır. Bireysel ve sosyal izolasyonu desteklemek için ülkeler eğitim süreçlerine de geçici süre ara vermişler, daha sonra öğrencilere sunulan uzaktan eğitim platformları ile eğitimlerine devam etmeleri teşvik edilmiştir. Ülkemizde de Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullar ile Yükseköğretim Kurumu’na bağlı üniversitelerin Mart 2020’de eğitimlerine ara vermeleri sonucu eğitim kesintiye uğramış, ancak ilköğretim okulları ve liseler “EBA/Eğitim Bilişim Ağı” sistemi ile üniversiteler de imkanları dahilinde sundukları uzaktan

eğitim platformları sayesinde eğitime devam edilmesini sağlamışlardır.

Bu çalışmamızda uzaktan eğitim ve iş yaşamı açısından uzaktan çalışma kavramlarıyla gündemde ağırlık kazanan dijitalleşme, dijital alt yapı yatırımları ve dijital okuryazarlık kavramları literatür taraması ile tanımlanırken; Covid-19 pandemisi sürecinde Türkiye’de uzaktan eğitime geçen devlet, vakıf ve özel eğitim kurumlarında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin bu süreçteki uzaktan eğitim deneyimlerini saptamaya yönelik olarak yapılan anket çalışmasının sonuçları tartışılmıştır. Elde ettiğimiz bulgular; uzaktan eğitim sürecinin öğrenciler arasındaki sosyal ilişkilere katkı sağlamadığını, ancak teknik açıdan becerilerini artırarak sürece uyum sağlamalarını kolaylaştırdığını ve öğrencilerin kurumlarının sundukları uzaktan eğitim platformlarından memnun olduklarını ortaya koymuştur.

1. COVID-19 Pandemisi Sürecinde Eğitimde Bireysel ve Kurumsal Stratejiler

UNESCO’nun verilerine göre (Haziran, 2020) dünya üzerinde, tüm eğitim seviyelerinden 1,089,749,858 kişinin eğitim hayatı Covid-19 pandemisinden etkilenmiştir. Devlet tarafından alınan önlemler çerçevesinde okulların kapatılması, öğrencileri dijital ortamlarda eğitim görmek durumunda bırakmıştır. Dijitalleşme, tüm gereksinimlerin dijital platformlardan karşılandığı ve bireyleri, eğitim hayatlarına dijital platformlardan devam etmek mecburiyetinde bırakan Covid-19 pandemisi döneminde daha yoğun bir biçimde hissedilmektedir.

Covid-19 salgını dolayısıyla “sosyal mesafe” adı altında alınan önlemler kapsamında, ülkemizde de Mart 2020 itibariyle eğitim ve öğretim uzaktan öğretim modeliyle yapılmaktadır. Her yaştan ve sosyo-ekonomik altyapıdan öğrenci, bu durumdan etkilenmiş ve etkilenmeye devam etmektedir. Etkinlik, etkenlik ve eğitim kalitesi bağlamında çeşitlilik gözlemlenmektedir. Bu noktada ampirik bir gözlem yapabilmek adına bu çalışmamızda bazı başlıklar belirlenmiştir. Uzaktan eğitim, teknoloji okuryazarlığı, öğrenme türleri gibi başlıklar seçilen alanlardır. Süreçten etkilenen öğrenci profillerini ve algı düzeylerini kapsayıcı olması adına, çalışmamızın araştırma sahası bu doğrultuda geniş bir ölçekte hazırlandı. Ülkemizde devlet, vakıf ve özel üniversite kapsamına giren eğitim kurumlarının tamamının aynı uzaktan eğitim platformlarını kullanmaması, farklı sınav ve ders tekniklerinin kullanılması araştırmamızın ilgilendiği diğer konu başlıklarındandır.

Modern teknolojiler ve eğitimin birleşimi, öğrenme alanında gelişimi kalıcı olacağına benzeyen bir devrime yol açmıştır (Mudure-Iacob, 2019, s. 59). Dijital dünya, hızlı bir şekilde gelişim gösterirken, bireylerin de bu değişime ayak uydurması gerekmektedir (Mocanu, 2018, s. 449). Dijital teknolojilerin gelişimine paralel olarak bu teknolojileri kullanmaya başlayan bireyler, çeşitli teknik, bilişsel ve sosyolojik beceriler üretmek durumunda kalmaktadırlar. Bu beceriler, literatüre

‘dijital okuryazarlık’ olarak geçmiştir (Eshet-Akalai, 2004, s. 93). Dijitalleşme sayesinde enformasyona oldukça hızlı bir şekilde erişim sağlayabilen ve bu becerileri kazanmış olan gençlerin dijital ortamlardaki edimlerinin önemi inkâr edilemez çünkü kabul edilmiş geleneksel modelleri sorgulayan bu edimler günümüzün belirleyici aktörleri haline gelmişlerdir (Cordier, 2019).

Eğitim kurumları bünyesinde bulunan öğrencilerin sahip oldukları teknoloji okuryazarlığı seviyesi ve sosyo-ekonomik altyapıları çeşitlilik gösterdiğinden, fiziksel eğitimde eşit olan şartların neredeyse tamamı uzaktan eğitimde dengesizliğe sebebiyet verebilmektedir. International Association of Universities (IAU)’in 25 Mart- 17 Nisan 2020 tarihleri arasında 109 ülkede bulunan toplam 424 yüksek öğretim kurumundan aldığı yanıtlar çerçevesinde neredeyse tüm eğitim kurumlarının Covid-19’dan etkilendiği tespit edilmekle beraber, bu kurumların üçte ikisinin (%67) uzaktan eğitim modeline geçtiği saptanmıştır. Araştırmaya göre yüz yüze eğitim modelinden uzaktan eğitim öğretim modeline geçilmesi birtakım zorlukları da beraberinde getirmiştir. Başlıca zorluklardan biri uzaktan eğitim yapılabilecek teknik altyapıya, beceriye ve pedagojiye olan erişimdir (Marinoni, Land & Jensen, 2020). Bu durum öğretim görevlileri için de geçerliliğe sahiptir. Fiziksel eğitimde yetkin olan bir öğretim görevlisi, uzaktan eğitim sürecinde başarısız olabilmektedir. Yaş faktörü ve teknolojik ekipmanlar üzerindeki yetkinlik, uzaktan eğitim sürecinde öğretim görevlileri açısından belirleyici unsurlar olarak öne çıkmaktadır. John Palfrey ve Urs Gasser’ın ‘Born Digital: Understanding The First Generation Of Digital Natives’ isimli çalışmasında bireyler teknolojiyle ve dijital araçlarla olan ilişkileri bağlamında üç kategoriye ayrılmışlardır: 1980 yılından sonra doğmuş olan ve ‘digital natives’ olarak adlandırılan grup dijital mecraları kullanma konusunda oldukça çeşitli becerilere sahiptir. Zira, ‘digital native’ birey, iletişim teknolojilerinin gelişmeye başladığı bir dönemde dünyaya gelmiştir. Fakat dijital okuryazarlık konusunda ‘digital native’ bireylerden farklı olarak analog bir dünyada yetişmiş olan ‘digital settlers’ kategorisindeki bireyler için dijital teknolojiler daha sofistike bir yapıdadır. Dijital platformlarda varlık göstermektedirler fakat geleneksel ve analog etkileşim biçimlerini de sürdürmektedirler. ‘Digital immigrant’ kategorisine dahil olan bireyler ise dijital teknolojileri hayatlarının ileri dönemlerinde öğrenmişlerdir (Palfrey & Gasser, 2008, s. 4).

2. Kurum İçi Süreçlerde Yeni Teknolojiler ve Dijitalleşme

Tarih boyunca toplumların sahip olduğu güç farklı kaynaklara dayanmaktadır. Örneğin Sanayi Toplumu kavramı gücünü makine ve insan faktöründen almaktadır. Sanayi toplumunun son aşaması olan Tüketim Toplumu düşünce, akıl ve bilginin önem kazanması ile yerini 20 yüzyılın ikinci yarısı itibariyle bilgi toplumuna bırakmıştır. Bu yeni toplum için en değerli görülen meta bilgidir ve çağın simgesi olarak kabul edilmektedir.

Yeni teknolojiler ve dijitalleşme hem kişilerarası hem de kurum içi iletişimde karşılıklı

sözlü ve yazılı görüşmelerde önemli değişimlere neden olmuştur. Bu karşılıklı görüşmeler; iki veya daha fazla kişinin ya da birimin belirli bir ortak iletişim aracını (dil, kanal...vb. gibi) kullanarak aralarındaki iletişim sürecinin konusunu, zamanını ve hızını kendileri seçerek ileti alışverişinde bulunmalarıdır. Zaman boyutu dikkate alınarak iletişim araçları, senkron ya da a-senkron olma özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır. İletişim, kaynak ve alıcı arasında eş zamanlı bir süre içinde gerçekleşiyorsa bu, iletişim ortamının eş zamanlılık özelliğine denk düşmektedir (Timisi, 2003, s. 125).

Yeni teknolojiler ile hem mevcut iletişim kanalları hem de bu kanallardan elde edilen veri çeşidi artmıştır. Yerel bilgisayar ağları ve telefon hatları üzerinden veri ve metin iletim olanaklarını çeşitlendirirken yeni özelliklerle de tanışmamızı sağladı: konuşma, metin ve veriyi aynı iletimin içinde birleştirebilme olanağı. Buna sonradan fotoğraf da eklendi. Hatta artık iletilere hareketli görüntüler, animasyonlar ve GIF'ler ekleyebilmekteyiz.

Bilgisayar dolayımı iletişim araçları açısından da sohbet, anında mesajlaşma ve etkileşimli oyunlar eş zamanlı iletişime olanak verir. Yüzyüze iletişimin bir özelliği olan eş zamanlılığın yüksek derecede etkileşim kapasitesi sunması olumlu bir özellik olarak düşünülür. Eş zamanlılık bilgisayar dolayımı iletişim sistemlerinde de etkileşim miktarını yüzyüze iletişime yaklaştırması açısından önemlidir. Bunun yanında eş zamanlılık, iletişim kurmak için, kişilerin aynı zamanda diliminde aynı yerde olmasını zorunlu kıldığı için olumsuz bir özellik de olabilmektedir.

Yeni iletişim teknolojilerinin bir özelliği olarak eş zamanlı olmama durumu ise, kişi için uygun bir zamanda ileti gönderme veya alma olanağı, iletiyi depolama özelliği, iletişim kurmak için aynı zaman diliminde ve aynı mekanda olma zorunluluğunu ortadan kaldırdığı ve telgraf, mektup gibi geleneksel eş zamanlı olmayan iletişim araçlarına göre iletiyi alıcıya çok daha hızlı iletebildiği için oldukça olumlu ve yararlı bir özellik olarak görülmektedir. Eş zamanlı olmama, bir iletişim sisteminde kontrolün kaynaktan alıcıya doğru kaymasına olanak sağlar (Geray, 1994, s. 8).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkileri arasında diğer bir önemli nokta da; kişilerin kendilerini tanımlamaları, sanal kimliklerin oluşumu ve kişilerarası etkileşimin yarattığı sonuçlardır. Ess, bu bağlamda dijital medyanın bireylerin kendilik bilinci ve kimlikle ilgili etkilerini irdelemektedir (Ess, 2014, s. 19). Teknolojik araçların sağladığı olanaklarla yoğunlaşan ilişki ve etkileşim kişilerin kimlikleri ve kendilerini tanımlamalarıyla ilgili etkiler oluşturmasının yanında, gerçek sosyal yaşam ve sosyal ilişkilerle ilgili de farklı nitelikte tartışmalar ve tanımlamalar yaratmıştır. Gergen (1997, s. 137) teknolojik gelişmelerin dönüştürdüğü sosyal ilişkileri “sosyal doyunluk” olarak adlandırmaktadır. Bireysel kimlikler teknolojik araçların hayatımıza getirdiği

çok çeşitli insan kimliği, fikir ve duygulardan yoğun şekilde etkilenmektedir. Fiziksel ortamda yüzyüze iletişimde olduğu gibi, dijital ortamda karşı karşıya gelen iki kişi arasındaki ilk etkileşim de, kişilerarası iletişim sürecinin önemli bir belirleyicisidir. Bu etkiyi yaratan faktörler, karşılaşılan kişinin beden dilinden, kullandığı kelimelere ve kişinin taşıdığı bütün aksesuarlardan içinde bulunduğu fizik ortam nesnelere kadar geniş bir dağılım gösterir. İşte bütün bu etmenlerin birleşkesi algılayan iletişimde bulunan tarafların değerlerinde bir yer bulur ve o çerçevede yorumlanır.

3. Covid – 19 Pandemisi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Yükseköğretim Kurumlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Stratejilerine Ve Öğrenme Deneyimlerine İlişkin Algı Düzeyleri

Çalışmanın literatür taramasının devamında Covid – 19 pandemisi sürecinde üniversite öğrencilerinin yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejilerine ve öğrenme deneyimlerine ilişkin algı düzeyleri araştırılmıştır. “*Üniversite öğrencilerinin yükseköğretim kurumlarının sundukları uzaktan eğitim platformlarının verimliliğine ve öğrenme becerilerine katkılarına ilişkin algıları nasıldır?*” sorusundan yola çıkılarak aşağıdaki hipotezler frekans ve Pearson korelasyon testi analizleri kullanılarak sınanmıştır.

- H1. Akademik bölümle öğrenim görülen programın uzaktan eğitime uygunluğu arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H2. Daha önce bu uygulamaları kullanmış olma ile uzaktan eğitim platformlarına alışma arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H3. Covid-19 sonrası uzaktan eğitime devam etme isteği ile uzaktan eğitimin verimli olduğu düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H4. Dijital ortamda sunum/ödev yapmakta zorluk yaşamak ile çevrimiçi ortamdaki öğrenme sistemlerinin kullanmanın performans etkisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H5. Uzaktan eğitim sürecinin teknolojiye olan ilgi ve motivasyonu artırması ile dijital teknolojileri daha etkin kullanmayı sağlaması arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H6. Uzaktan eğitim platformlarının eğitim dışı amaçlar için kullanılması ile uzaktan eğitimin arkadaşlar arası iletişimi artırması arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H7. Kurum türüyle uzaktan eğitim deneyimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H8. Cinsiyet değişkeni ve öğrenme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaktan hoşlanmak arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H9. Platformu daha önce kullanmış olmak ile katılımcıların öğrendiklerini kavradığını gösteren sunumlar, dijital hikayeler, bloglar gibi ürünleri yaratmak ve öğretilenleri anlamak için gerekli olan bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma becerisine sahip olduklarını düşünmeleri arasında

anlamli bir ilişki vardır.

H10. Bilgisayar kullanım süresi ile internetten bilgi elde etmeye yönelik araştırma ve değerlendirme becerilerine güven duyma arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H11. Uygulamanın etkin bulunması ile bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmanın öğrenim konusunda özyönetim (otonomi) ve bağımsızlık sağlanması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H12. Devam edilen program türü ile bilgi ve iletişim teknolojileri, proje çalışmalarında ve diğer öğrenme etkinliklerinde grup üyeleri ile iş birliği içinde daha iyi çalışılmasını sağlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3.1. Araştırma Yöntemi ve Veri Toplama Aracı

Çalışmamızda Ng (Ng, 2012) tarafından geliştirilen “Dijital Okuryazarlık Ölçeği” Türkçeye uyarlanarak kullanılmıştır. Uyarlama yapılırken Wan Ng’nin 2012 yılında oluşturduğu ölçeği temel alan yabancı dilde yapılmış çeşitli araştırmaların incelenmesinin yansira ölçeği Türkçeye uyarlama çalışması olan “Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe’ye Uyarlama Çalışması”ndan (Hamutoğlu vd. 2017: 408) da yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan dijital okuryazarlık ölçeği (Ng, 2012) toplamda 17 maddeden ve 4 faktörden (tutum, teknik, bilişsel ve sosyal) oluşmaktadır. Veri toplama tekniği olarak niceliksel yöntem ile hazırlanan çevrimiçi anket kullanılmıştır. Öğrencilere uygulanan değerlendirme aracı toplamda 60 sorudan oluşmaktadır. 13 demografik soruyla başlayan anket, 17 soruluk 4 faktörlü (tutum 7, teknik 6, bilişsel 2 ve sosyal 2 soru) Dijital Okuryazarlık Ölçeği’nin (Ng, 2012) Türkçe’ye uyarlanmış haliyle devam etmektedir. Anketin son bölümü araştırma grubu tarafından yine 5’li Likert tipinde 30 adet 4 faktörlü (tutum:13, teknik:12, bilişsel:1, sosyal:4) çoktan seçmeli sorularla hazırlanmıştır. Çevrimiçi (Google Forms) hazırlanan anket yine Facebook, WhatsApp’ı, LinkedIn gibi çevrimiçi platformlar aracılığıyla örneklem grubuna ulaştırılmıştır.

3.2. Örneklemin Seçilmesi

Veri toplamaya başlamadan önce öğrencilere katılımın gönüllü olduğu, çalışmadan istedikleri zaman ayrılacakları ve bu durumun kendileri açısından olumsuz bir sonucunun olmayacağı belirtilmiştir. Araştırmanın örneklemini, basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen Türkiye’de Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim modeline geçiş yapan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Toplanan 200 anket verisinin 2 tanesinde hiçbir soru cevaplandırılmamış, 18 tanesinde ise eksik cevaplandırma yapılmıştır. Bu sebeple, ankete katılan öğrenci sayısı N=180 olarak hesaplanmıştır.

3.3. Bulgular ve Değerlendirme

2 Haziran 2020 ile 15 Haziran 2020 tarihleri arasında erişime açık olan anket aracılığıyla

elde edilen verilerin frekans ve korelasyon analizleri Microsoft Excel 2019'da yapılmıştır.

3.3.1. Demografik Veriler

Değer	Sayı	Yüzde
Cinsiyet (n=180)		
Kadın	115	63,88
Erkek	65	36,11
Diğer	1	0,01
Yaş grubu (n=180)		
17-24	122	67,77
25-30	51	28,33
31-35	2	1,11
36+	5	2,77
Eğitim (n=180)		
Ön lisans	9	5
Lisans	127	70,55
Yüksek lisans	38	21,11
Doktora	6	3,33
Kurum Türü (n=180)		
Devlet Üniversitesi	114	63,33
Vakıf Üniversitesi	47	26,11
Özel Üniversite	19	10,55
Akademik Bölüm (n=180)		
Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler	101	56,11
Mühendislik, Mimarlık Bölümleri	29	16,11
Sağlık Bilimleri	23	12,77
Ziraat, Orman ve Su Ürünleri	0	0
Güzel Sanatlar	20	11,11
Meslek Yüksekokulu	7	3,88
Kendinize ait bir bilgisayarınız var mı? (n=180)		
Evet	161	89,44
Hayır	19	10,55
Kaç yıldır bilgisayar kullanıyorsunuz? (n=180)		
1 yıldan az	9	5
1-5 yıl	17	9,44
5-10 yıl	29	16,11
10 yıldan fazla	125	69,44
İnternete/ Teknolojik ekipmana erişiminiz sınırlı mı? (n=180)		
Evet	31	17,22
Hayır	149	82,77
Uzaktan Eğitim için internet erişimi, cihazlar, mekân vb. altyapınız yeterli mi? (n=180)		
Evet	153	85
Hayır	27	15
Uzaktan eğitim platformlarına hangi araçlar üzerinden ulaşıyorsunuz? (n=180)		
Bilgisayar	167	92,77
Telefon	103	57,22

Tablet	16	8,88
Uzaktan eğitim sırasında hangi programları kullanıyorsunuz? (n=180)		
Zoom	111	61,66
Microsoft Teams	50	27,77
Skype	32	17,77
Cisco Webex	3	1,66
Adobe Connect	33	18,33
Google Meets	14	7,77
Kuruma özel uygulama	53	29,77
Daha önceden bu uygulamaları kullanmış mıydınız? (n=180)		
Evet	49	27,22
Hayır	131	72,77
Bu uygulamaları etkin buldunuz mu? (n=180)		
Evet	136	75,55
Hayır	44	24,44

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Verileri

Ankete katılan 180 kişiden 115 tanesi erkek, 64 tanesi kadın, 1 tanesi de diğer seçeneğini seçmiştir. Erkeklerin oranı %64 iken, kadınları oranı %36'dır. Bu çalışmada yaş 4 farklı katego-ride sınıflandırılmıştır. 17-24 yaş arasında olanlar %68 (n=122) orana sahiptir. %28'lik (n=51) dilimde ise 25-30 yaş aralığı yer almaktadır. %1 (n=2) oranla 31-35 yaş aralığı, %3 (n=5) oranla ise 36 yaş ve üstü seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcılar arasında lisans eğitimini sürdürenler %71 (n=127) ile en yüksek orana sahiptir. Ondan sonra %21 (n=38) ile yüksek lisans öğrencileri gelmektedir. Ankete katılanların %5'i (n=9) ön lisans olarak durumunu belirtmiştir ve %3'ü (n=6) de doktora öğrencisidir.

Çalışmaya katılan 180 kişiden 114'ü devlet üniversitesine giderken (%63) 47 kişi eğiti-mini vakıf üniversitesinde sürdürmektedir (%26), geriye kalan 19 kişi de özel üniversitede yer almaktadır (%11). Öğrencilerin %56'sı (n=101) üniversitelerinde sosyal, beşerî ve idari bilimlerde yer almaktadır. %16'sı (n=29) mühendislik, mimarlık bölümlerinde okuduğunu belirtmiştir. %13 (n=23) ise sağlık bilimlerini seçmiş, %11 (n=20) de güzel sanatlar fakültesini işaretlemiştir. Sadece %4 (n=7) meslek yüksekokuluna gittiğini belirtmiştir. Araştırmada ziraat, orman ve su ürünlerinde okuyan kimse yer almamaktadır.

Katılımcıların %11'i (n=19) kendisine ait bir bilgisayara sahip değilken, %89'u (n=161) kendisine ait bir bilgisayarı olduğunu belirtmişlerdir. Ankete katılan öğrencilerin %69'u (n=125) 10 yıldan fazla süredir, %16'sı (n=29) 5-10 yıl arası süreyle, %10'u (n=17)'si 1-5 yıl arası süreyle, %5'i (n=9) ise 1 yıldan az süreyle bilgisayar kullandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların

%17'sinin (n=31) teknolojik ekipmana erişimi sınırlıyken, %83'ünün (n=149) internete veya teknolojik ekipmana erişiminin sınırlı olmadığı belirlenmiştir. Ankete katılanların %85'i (n=153) uzaktan eğitim için alt yapılarının yeterli olduğunu belirtirken, %15'i (n=27) alt yapılarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim platformlarına erişim, %92,77 (n=103) oranıyla en çok bilgisayar üzerinden gerçekleşmiştir. Bilgisayarı, %57,22 (n=167) ile telefon ve %8,88 (n=16) ile tablet takip etmektedir.

Covid- 19 pandemisi döneminde online eğitime geçilmesinin ardından çeşitli online platformlar ve araçlar kullanılmaya başlanılmıştır. Uzaktan eğitim sırasında kullanılan programlarda Zoom %61,66 (n=111) ile en çok kullanılan program olmuştur. Zoom'u %29,77 (n=53) ile kuruma özel uygulamalar ve %27,77 (n=50) ile Microsoft Teams takip etmektedir. %18,33 (n=33) ise bu dönemde Adobe Connect kullandığını söylemiştir. Skype ise katılımcıların %17,77'si (n=32) tarafından online eğitim için kullanılmaktadır. Çalışmada %7,77 (n=14) ile Google Meets ve %1,66 (n=3) ile Cisco Webex en az kullanılan programlar olduğu görülmektedir. 180 öğrencinin %73'ü (n=131) daha önce bu araçları kullandığını belirtmiştir. %27'si (n=49) ise daha önce bu araçları kullanmadığını söylemiştir. Uzaktan eğitim sırasında kullanılan bu uygulamalar, katılımcıların %76'sı (n=136) tarafından etkin olarak değerlendirilirken, %24'ü (n=44) tarafından ise etkin bulunmadığı belirtilmiştir.

3.3.2. Hipotezler ve Korelasyon Analizleri

H 1: “Akademik bölümle öğrenim görülen programın uzaktan eğitime uygunluğu arasında anlamlı bir ilişki vardır.”

		Öğrenim gördüğümüz programın uzaktan eğitim sistemine uygun olduğunu düşünüyorum.						
		ANKETE KATILAN SAYISI	KESİNLİKLE KATILANLAR	KATILYORUM	NE KATILYORBUM NE KATILMIYORBUM	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORBUM	
AKADEMİK BÖLÜM	SOSYAL BEŞERİ VE İCARI	101	14	29	19	15	14	101
	MÜHENDİSLİK MİMARİ	29	3	6	3	6	9	29
	SAĞLIK BİLİMLERİ	23	0	6	3	2	12	23
	ZİRAAT, ORMAN VE SU ÜRÜNLERİ	0	0	0	0	0	0	0
	GÜZEL SANATLAR	20	2	5	2	4	7	20
	MESLEK YÖK OKULU	7	0	0	2	1	4	7
KORELASYON KATSAYISI			0,9782281	0,9919088	0,9914073	0,9811043	0,7865858	

Tablo 2: Akademik bölüm ve uzaktan eğitim uygunluğu korelasyon analizi

Tablo 2’de anketin tüm katılımcıları için okudukları akademik bölümün uzaktan eğitime uygunluğu arasındaki korelasyonu verilmiştir. Korelasyon katsayısı ($p=0.9782$) incelendiğinde, birinci hipotezin doğrulandığı görülmektedir.

H 2: “Daha önce bu uygulamaları kullanmış olma ile uzaktan eğitim platformlarına alışma arasında anlamlı bir ilişki vardır.”

Daha önce bu uygulamaları kullanmamış olan katılımcıların uzaktan eğitim platformuna alışmakta sıkıntı yaşadıkları korelasyonu $p=0,8625$ katsayısı ile ikinci hipotezi doğrulamıştır.

H3 3: “Covid-19 sonrası uzaktan eğitime devam etme isteği ile uzaktan eğitimin verimli olduğu düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.”

Katılımcıların verdikleri yanıtlar arasında düşük korelasyon katsayısı elde edildiği için bu hipotez doğrulanmamıştır.

H 4: “Dijital ortamda sunum/ödev yapmakta zorluk yaşamak ile çevrimiçi ortamdaki öğrenme sistemlerinin kullanmanın performansa etkisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.”

Katılımcıların verdikleri yanıtlar ile $p=0,9724$ ’lük korelasyon katsayısı elde edildiğinden Hipotez 4 doğrulanmıştır. Öğrencilerin dijital ortamları kullanarak ödev ve sınav yapmaları uzaktan eğitim platformlarını kullanabilme performanslarına olumlu katkı sağlamıştır. Aynı şekilde $p=0,9591$ ’lik korelasyon katsayısı ile uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerin teknolojiye olan ilgi ve motivasyonlarını arttırdığına dair beşinci hipotezimiz de doğrulanarak H4 ve H5’in birbirlerini tamamladıklarını öne sürebiliriz.

Ancak “uzaktan eğitim platformlarının eğitim dışı amaçlar için kullanılması ile uzaktan eğitimin arkadaşlar arası iletişimi artırması arasında anlamlı bir ilişki” olup olmadığını sorgulayan altıncı hipotez düşük korelasyon katsayısı ile çürümüştür. Çalışmamızın ikinci bölümünde belirttiğimiz gibi aracılı iletişim hızlı ve çözüm odaklı olsa da kendini açma, düşünce ve duygu paylaşımı gibi insani ihtiyaçları gidermede öne çıkan yüz yüze iletişimin yerini tutamamaktadır.

H 7: “Kurum türüyle uzaktan eğitim deneyimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.”

($p=0,9639$ (devlet) ve ($p=0,8977$ (vakıf) korelasyon değerleri dikkate alındığında devlet ve vakıf üniversitelerine devam edenlerin kurumlarının sağladıkları uzaktan eğitim çözümlerinden memnun oldukları saptanmıştır. ($p=0,2301$)’lik değer ise özel üniversiteye devam eden

öğrencilerin kurumlarından aldıkları uzaktan eğitimden memnun olmadıklarını ortaya koyarak hipotezin doğrulanmasını sağlamıştır.

Uzaktan eğitim platformunu daha önce kullanmış olmak ile katılımcıların öğrendiklerini kavradığını gösteren sunumlar, dijital hikayeler, bloglar gibi ürünleri yaratmak ve öğretilenleri anlamak için gerekli olan bilgi ve iletişim teknolojisini kullanma becerisine sahip olduklarını düşünceleri arasındaki hipotezimiz (H9) yüksek korelasyon oranı ($p=0,8044$) ile doğrulanmıştır.

H 10: “Bilgisayar kullanım süresi ile internetten bilgi elde etmeye yönelik araştırma ve değerlendirme becerilerine güven duyma arasında anlamlı bir ilişki vardır.”

		Kaç Yıldır Bilgisayar Kullanıyorsunuz? İnternette bilgi elde etmeye yönelik araştırma ve değerlendirme becerilerine güvenirim.		1 YILDAN AZ KESİNLİKLE KATILYORUM	
		1 YILDAN AZ	KESİNLİKLE KATILYORUM		
AKADEMİK BÖLÜM	SOSYAL BEŞİRİ VE İDARE	4	3		..
	MÜHENDİSLİK, MİMARİ	6	0		..
	SAGLIK BİLİMLERİ	2	1		..
	ZİRAAT, ORMAN VE SU ÜRÜNLERİ	6	0		..
	GÜZEL SANATLAR	2	2		..
	MESLEK YÜK. OKULU	1	0		..
	2				
KORELASYON KATSAYISI		0,9383148633			

Tablo 3: Bireylerin bilgisayar kullanım süreleri ile teknolojik becerileri korelasyon analizi

Tablo 3’te görüldüğü üzere, bilgisayar kullanma deneyimi ile internetten bilgi elde etmeye yönelik araştırma ve değerlendirme becerilerine güven duyma ile ilgili olan hipotezimiz doğrulanmamıştır. Bunun sebebi ise tabloda görüleceği üzere bir yıldan az bilgisayar deneyimi olan katılımcıların bile “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğinin korelasyonunun oldukça yüksek çıkmasıdır.

H 11: “Uygulamanın etkin olması bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak, öğrenme konusunda öz-yönetimli (otonomi) ve bağımsız olunmasını sağlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.”

Katılımcıların kullandıkları uzaktan eğitim platformlarının etkin bulmalarının, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak, öğrenme konusunda öz-yönetimli (otonomi) ve bağımsız olunmasını sağlar hipotezi yüksek korelasyon katsayısı ($p=0,9917$) ile doğrulanmıştır.

H 12: “Devam edilen program türü ile bilgi ve iletişim teknolojileri, proje çalışmalarında ve

diğer öğrenme etkinliklerinde grup üyeleri ile iş birliği içinde daha iyi çalışılmasını sağlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.”

Bu hipotezimiz üniversitede ön lisans, lisans ve lisansüstü programlara devam eden öğrenciler arasında karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Her bir eğitim seviyesinde yüksek korelasyon katsayıları elde edilerek bu hipotez de doğrulanmıştır: Ön lisans ($p=0,9838$), lisans ($p=0,7569$), yüksek lisans ($p=0,9457$) ve doktora ($p=0,9486$).

Sonuç

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid- 19 pandemisiyle dijitalleşme süreci hız kazanmış ve bireylerin dijital okuryazar olmasının önemi artmıştır. Aynı zamanda eğitim ve öğretimin küresel olarak işleyişi bu süreçten etkilenerek dijital platformlara taşınmak durumunda kalmıştır. Uzaktan eğitimin öğrenciler üzerinde ne derece etkin ve etken olduğunu tespit etmek üzere gerçekleştirdiğimiz araştırmamızda farklı değişkenler kullanarak yaptığımız frekans ve korelasyon analizleri sonucunda ortaya koyduğumuz 12 hipotezden 8’i doğrulanırken 4’ü doğrulanamamıştır. Hipotezlerden 8’i demografik sorularla karşılaştırılıp 4’ü ölçek sorularıyla korelasyon testine sokulmuştur. Tutum, teknik, bilişsel ve sosyal olmak üzere 4 faktörü ölçen hipotezlerde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Sosyal faktörü ölçen hipotezin doğrulanamamış olması uzaktan eğitim sürecinin öğrenciler arasındaki ilişki üzerine herhangi bir katkısının olmadığını göstermiştir. (Hipotez 6)
- Teknik faktörleri ölçen hipotezler kapsamında, teknik becerilerin uzaktan öğretim sürecine adapte olmaya katkı sağladığı görülmüştür. Ancak daha önce bahsi geçen uygulamaları kullanmış olmanın uzaktan öğretimde araştırma ve değerlendirme becerilerine güven arasında anlamlı bir ilişki olmadığı hipotez 8’in doğrulanamamış olmasıyla kanıtlanmıştır.
- Bilişsel faktörü ölçmeye yönelik gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucu, bu faktörle ilgili herhangi bir yorumda bulunmak için yeterli veriye ulaşılamamıştır. Bu faktörü ölçen hipotezlerden biri (Hipotez 4) doğrulanmışken, bir diğer hipotezde (Hipotez 11) anlamlı ilişki olmadığı ortaya konmuştur.
- Tutum faktörünü, ölçen hipotezler göz önüne alındığında, uzaktan eğitim sistemine devam etmeyi istemek (Hipotez 3) ve sistemden memnun olmak (Hipotez 7) gibi önermeleri içeren hipotezlerin biri doğrulanırken, diğeri ile ilgili anlamlı bir ilişki ortaya koyacak veriye ulaşılamamıştır.

Yukarıdaki faktörler de dikkate alınarak eğitim alma konusunda mümkün olduğunca eşit hakları ve imkanları sağlayabilen yükseköğretim kurumları, bu zor dönemde ve sonrasında odağı üzerine toplayacak ve belki de ilerisi için tercih edilme oranını artıracaktır. Bu anlamda üniversitelerde hem iç iletişim akademik ve idari personelin yanısıra öğrenciler ile en doğru şekilde

yapılmalı hem de Sağlık Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Milli Eğitim Bakanlığı gibi dış paydaşlarla yapılacak kurum dışı iletişimde kurum imajını koruyacak bilgilendirme hedef kitlelere yapılmalıdır. Birçok doğru veya yanlış haber ve bilginin de hem sosyal medya hem de televizyon vb. gibi kitle iletişim kanallarında böyle bir süreçte her zamankinden daha da çok ortaya çıkabildiği göz ardı edilmemelidir. Eğitim kurumlarının iletişim süreçlerine yaptıkları yatırımlar arasındaki fark bu şekilde ortaya çıkacak, kendini doğru ifade eden, iç ve dış hedef kitlelerine etkili erişebilen kurumlar değerlerini ortaya koyabileceklerdir.

Teşekkür

Araştırmamızı sürdürürken literatür taraması, metin çevirisi ve bulguların yorumlanması aşamalarında değerli katkıları ile fayda sağlayan Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Stratejik İletişim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans öğrencileri Nimet Kırşan, Burak Özdemir, Zeynep Öziç ve Serhan Ak'a teşekkürlerimizi sunarız.

Kaynakça

- Cordier, A. (2019). Ados en quête d'infos : De la jungle à la steppe, cheminer en conscience. *Revue de Socio-Anthropologie de l'Adolescence*, n°3. In LACHANCE, Jocelyn (dir.). *Accompagner les ados à l'ère du numérique*. Laval : Presses Universitaires de Laval.
- Eshet-alkalai, Y. (2004). Digital Literacy: A Conceptual Framework for Survival Skills in the Digital Era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), (93-106).
- Ess, C. (2014). *Digital Media Ethics*, Cambridge, UK: Polity Press.
- Gergen, K. J. (1997). *Social Relations and Personal Identity in a Computerized Society*, 1991. *Computers, Ethics and Society*, David M. Ermann-Mary B. Williams. Michele S. Shauf, (ed.); Oxford University Press, New York.
- Geray, H. (1994). *Yeni İletişim Teknolojileri*. Ankara: Kılıçarslan Matbaacılık.
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö., Uyanık, K., & Erdoğan, G., D. (2017). Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe 'ye Uyarlama Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, (408-429).
- Marioni, G., Van't land, H., & Jensen, T. (2020). "The Impact Of Covid-19 On Higher Education Around The World: IAU Global Survey Report." Erişim tarihi:25.06.2020, https://www.iauau.net/IMG/pdf/iau_covid19_and_he_survey_report_final_may_2020.pdf

Mocanu, F. (2019). Digital Literacy Among Young Adults in Romania. *Management Dynamics in the Knowledge Economy*, 6(3), (449-470).

Mudure-Iacob, I. (2019). Digital Literacy: From Multi-Functional Skills to Overcoming Challenges in Teaching ESP. *Astra Salvensis*, 7(14), (59-70).

Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy? *Computers & Education*, 59, (1065-1078).

Palfrey, J. & Gasser, U. (2008). *Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives*. First Trade Paper Ed.: Basic Books.

Timisi, N. (2003). *Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi*, Ankara: Dost Kitabevi.

World Health Organization: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/coronavirus-disease>, Erişim Tarihi: 23 Haziran 2020.